

سال سیزدهم / تابستان ۱۴۰۳

«رسانه‌های داستان‌گو و دیپلماسی: بررسی تطبیقی نخستین گزارش «شبکه خبر»، «سن‌ان‌ان» و «بی‌بی‌سی» از حمله به آرامکو»

• علی هادیلو^۱

تاریخ دریافت: ۲۰/۱۰/۲۰، تاریخ تایید: ۰۳/۳/۲۸

DOI: [10.22034/SCM.2024.435016.1714](https://doi.org/10.22034/SCM.2024.435016.1714)

چکیده

«رسانه‌های داستان‌گو و دیپلماسی: بررسی تطبیقی نخستین گزارش «شبکه خبر»، «سن‌ان‌ان» و «بی‌بی‌سی» از حمله به آرامکو» پژوهشی در حوزه مطالعات بین‌رشته‌ای روابط بین‌الملل، علوم ارتباطات و ادبیات داستانی است. این مقاله بیانگر اهمیت استفاده از امکانات زبان و ساختار روایت توسط رسانه‌ها در پیشبرد دیپلماسی و جریان‌سازی در روابط بین‌الملل نوین است. امروزه روایت یا قصه‌گویی هسته اصلی روایت‌های رسانه‌ای را تشکیل می‌دهد. رسانه‌ها در نقل مکان به فناوری‌های نوین ارتباطی از سرزمین پرجاذبه و افسونگر «داستان‌گویی» سر درآورده‌اند. دیگر «خبر به مثابه گزارش عینی از رویداد»، آنچنان که «والتر لیپمن» بر آن پافشاری می‌کرد، رنگ باخته‌است. گاه روایت‌ها در ذهن مخاطبان باورپذیرتر از رویداد به نظر می‌رسند و گاه حتی متناقض، متعدد و متکثر هستند. مقاله پیش‌رو کوشیده تا با دو روش تحلیل محتوای کیفی و منابع کتابخانه‌ای، نخستین گزارش سه شبکه خبری «شبکه خبر»، «سن‌ان‌ان» و «بی‌بی‌سی» از رویداد حمله به «آرامکو» را بررسی و علایم افول عصر رسانه‌های خبری سنتی و ظهور رسانه‌های داستان‌گو در «عصر فراجبر» و نظام بین‌الملل نوین را گوشزد کند.

واژگان کلیدی: رسانه‌های داستان، فرا خبر، روایت

^۱ روزنامه نگار و پژوهشگر؛ hidaj59@gmail.com

مقدمه

«گورخواب‌ها برگشته‌اند. هر کدام به داخل یک قبر سُر می‌خورند. در تاریکی یا مشغول مواد می‌شوند یا به چه فکر می‌کنند، نمی‌دانیم. سکوت گورستان، سنگین و هوا سرد است. هر گور خانه یک تا ۴ نفر، یکی یکی، بنرهای پاره، تکه پتوهای مندرس و تخته چوب‌های نیمه سوخته روی گورها کشیده می‌شود. آنها مرگ را زندگی می‌کنند... (روستایی مریم، ۱۳۹۵: ۱)

پاراگراف بالا نه داستان وحشت، بلکه مقدمه گزارشی با عنوان «گورخواب‌های گورستان نصیرآباد» است. هدف پژوهش تشریح چرایی پدیده اجتماعی گورخوابی نیست؛ بلکه مقصود اشاره به استفاده از عناصر داستان در پیام رسانه‌ای است.

«شنیده‌ایم که کوه‌ها میخ‌های روی زمین هستند، هفته پیش که کرمانشاه لرزید من فقط یاد خسرو افتادم. خسرو میخ آن نقطه از زمین را شل کرده بود، حکمی کرده بود به قیمت آنکه کرمانشاه و بعد از آن اشک توی چشم‌های ما بلرزد و هُری فرو بریزد. حکم کرده بود و پای حرفش نایستاده بود. یعنی وقتی داشته به فرهاد می‌گفته که تو بیستون را بکن از جا و من دل از شیرین می‌کنم؟!... آدم‌ها بتاهای اشک‌اند، پیمانکاران رنج.» (راديو آکواريوم، ۱۳۹۷: قسمت بیستم)

پاراگراف بالا روایت «راديو آکواريوم» به مدیریت امیر میرزا محمد از زلزله کرمانشاه در سال ۹۷ است که در شبکه‌های مجازی به فارسی و کردی پخش شد. آکواريوم شیوه‌نامه جذابی برای تولید برنامه داشت؛ در روایت بالا نریشن^۱ و ساختار بندی با گونیای «خسرو و شیرین» نظامی تدوین شد. برنامه با عنوان «شیرین قصری نداشت که بلرزد» و زیر عنوان «زلزله خسرو در کرمانشاه»، روایتی عاشقانه از وضعیت زلزله‌زدگان، تلفات انسانی و نقد پیمانکاران مسکن بود. عمر آکواریم که هدفش زیباسازی زندگی بسان آکواريوم در حصارهای تنگ روزگار جدید بود، دیری نپایید؛ اما همکاری نگارنده با راديو الهام‌بخش عنوان این پژوهش شد. رسانه‌ها در دوره موسوم به «عصر فرا خبر»، داستان‌گو شده‌اند و با شگردهای داستان‌نویسی، حس همذات‌پنداری را در مخاطب برمی‌انگیزند. وام گرفتن از عناصر داستان، استفاده به جا از ظرافت‌های زبان و ادبیات عامه ... به نوشتار رسانه‌ای لطف و ملاحظت می‌بخشد. همچنان که رمان‌نویسانی چون «جیمز جویس»^۲، «گابریل گارسیا مارکز»^۳، «ارنست همینگوی»^۱، «ماریو وارگاس یوسا»^۲ و «نجیب محفوظ»^۳ نخستین بارقه داستان‌نویسی را با تجربه خبرنگاری کسب کرده‌اند.

1 Narration

2 James Joyce (2 February 1882 – 13 January 1941)

3 Gabriel José de la Concordia García Márquez (6 March 1927 – 17 April 2014)

پژوهش پیش‌رو تحلیل شیوه خبرنگاری سه شبکه «خبر»، «بی‌بی‌سی»^۴ و «سی‌ان‌ان»^۵ از منظر عناصر داستان‌نویسی است. این پژوهش صرفاً به نریشن اخبار (متن خوانی معادل جامعی نیست، نریشن به متن روایی اشاره می‌کند، بر این اساس لفظ انگلیسی ذکر شد) متمرکز شده؛ پرداختن به نقش تصویر، صدا و تدوین مجال دیگری می‌طلبد. هدف پژوهش، تشریح اهمیت رسانه‌های داستان‌گو برای پیگیری منافع ملی در نظام بین‌الملل در حال گذار است. معرفی رسانه‌های داستان‌گو در «جهان مسطح»^۶ از آن رو اهمیت دارد که به مدد فناوری‌های ارتباطی زمینه مساعدی برای خلق روایت‌های ماندگار با آموزش مهارت‌های حرفه‌ای، استعداد و خلاقیت فردی، بستری‌سازی برای فعالیت آزاد رسانه‌ها، تقویت رسانه‌های خصوصی و مستقل، تضمین امنیت شغلی و حقوقی خبرنگاران، کسب اعتبار و محبوبیت و ویژندسازی رسانه‌ها فراهم شده است.

ضرورت تحقیق

نظام بین‌الملل در حال تکوین، به رغم ناشناختگی مشخصات و مختصات دارد؛ یکی از آنها رشد فناوری ارتباطی و ورود «تولیدکنندگان پیام» و «جهت دهندگان به افکار عمومی» به رسانه است. با این تحولات، هماهنگی «فرم»، «محتوا»، «ساخت» و «زبان»، با روح حقیقی زمانه، نیاز اساسی است. (برادبری مالکو^۷، ۱۳۹۲: ۲۷۲).

با اندکی فاصله از «جبرگرایی تکنولوژی» مک لوهان^۸ و با نگاهی نقادانه، هنوز می‌توان نفس‌های گرم «رسانه خود پیام است»، احساس کرد. رشد فناوری ارتباطی علاوه بر تبدیل ساختارهای عمودی ارتباطات به ساختار شبکه‌ای، از یک سو نسبت پیام‌گزار و پیام‌گیر را تغییر داده و از سوی دیگر قالب رایج پیام را نیز متحول ساخته؛ پیش از این پیام‌گزار در انحصار نخبگان بود؛ اما امروزه، همه پیام‌گیران، همزمان پیام‌گیر و پیام‌گزار شدند. همچنین، شکل رایج پیام نیز متحول شده.

1 Ernest Miller Hemingway (July 21, 1899 – July 2, 1961)

2 Jorge Mario Pedro Vargas Llosa, (born 28 March 1936)

3 Naguib Mahfouz Abdelaziz Ibrahim Ahmed Al-Basha (۱۱ December 1911 – 30 August 2006)

4 The British Broadcasting Corporation (BBC)

۵ The Cable News Network (CNN)

۶ کتاب «جهان مسطح است» از توماس ال. فریدمن، روزنامه‌نگار آمریکایی است. این کتاب به فرصت‌های برابر ارتباطی برای همه شهروندان اشاره می‌کند.

7 Malcolm Bradbury

۸ مارشال مک لوهان (Marshal McLuhan) (۲۱ ژوئیه ۱۹۱۱–۳۱ دسامبر ۱۹۸۰).

قصه نگارنده نه بازار گرمی برای «جبر تکنولوژی»، بلکه شرح روزگار سپری شده خبرنگاری سنتی و طلیعه رسانه‌های داستان‌گو است. در تکامل تدریجی سبک و سیاق پیام‌رسانی، رسانه از سرزمین پرجاذبه و افسونگر داستان سر درآورده است. بنابراین دیگر نه سخت‌خبر بلکه روایت^۱ یا قصه‌گویی^۲ هسته اصلی رسانه است، هر چند روایت رسانه‌ها، باید وفادار به رویداد باشد. درباره قدرت روایت‌ها نباید اغراق کرد؛ یا از تعبیر نخ‌نمای «جنگ روایت‌ها» استفاده کرد، روایت‌های ماندگار، منطبق با استدلال «استنتاج بهترین تبیین» یا «استدلال ربایشی»^۳ است. با استعانت از جمله معروف گابریل گارسیا مارکز در مقدمه کتاب «زنده‌ام تا روایت کنم»، زندگی آنچه زیسته‌ایم نیست، بلکه آن چیزی است که به یاد می‌آوریم تا روایت کنیم؛ بنابراین در جهان نو، فعل ما ندای ما نیست؛ بلکه روایت‌ها نیز ندای ما هستند. برخلاف تصور غالب در محافل تصمیم‌ساز، رسانه ظرف خوش نقش و نگار نیست که لاجرم پیام دلخواه در آن منتقل شود. در آشکال نوین رسانه، صورت و معنی پیام، درهم تنیده چون جسم و جان است. دوباره «من خبرنگار» به رسانه بازگشته؛ اما این من، «من اجتماعی» است که با گفتمان‌ها، قراردادهای و ضمیر ناهشیار اجتماعی سرشته شده و از جنس فردگرایی مطلق‌اندیش نیست. پژوهش پیش‌رو کوشیده به این پرسش پاسخ دهد که چگونه رسانه‌های داستان‌گو بهتر از رسانه‌های سنتی می‌توانند یاریگر «دیپلماسی چندجانبه» و «دیپلماسی عمومی» باشند.

پیشینه تحقیق

موضوع رسانه‌های داستان‌گو در منابع کتابخانه ملی و کتابخانه وزارت امور خارجه موجود نیست. نگارنده سال ۹۰ پایان‌نامه «رمان به مثابه رسانه: گونه‌شناسی رمان‌های تأثیرگذار بعد از کودتای ۲۸ مرداد تا بهمن ۵۷» را با راهنمایی، استاد فرزانه دکتر هادی خانیکی ارائه دادم که مقاله آن در فصلنامه «انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات» منتشر شد. این پایان‌نامه، تحلیل محتوای کیفی کارکردهای رسانه‌ای در فضای اجتماعی و اختناق پس از کودتای ۲۸ مرداد است. (هادیلو، علی، ۱۳۹۵: ۱۲۸-۹۵)

شبهات گزارش و داستان‌جسته و گریخته در خلال متون روزنامه‌نگاری آمده‌است. این

کتاب‌ها عبارتند از:

1 Narrativ

2 Storytelling

3 Abductive reasoning

۱- «گزارش‌نویسی داستانی - روایی»، نوشته احمد توکلی: این کتاب درباره ضرورت استفاده از شگردهای داستان‌نویسی در گزارشی‌نویسی است. هنر قصه‌گو بودن، روایت‌گری و نویسندگی خلاق از مباحث کتاب است و در آن تاثیرات رمان و داستان کوتاه بر تقویت ذهن و قلم خبرنگار با مثال‌هایی آمده است. همچنین حد و مرزهای رنگ، توصیف، ایجاز، گفتگو در داستان و گزارش و نقاط اشتراک این دو حوزه تکنیک‌های روایت‌گری، خلق متن‌های آوایی، چگونگی ایجاد شوق در خواننده، مصاحبه و... از دیگر مباحث است.

۲- «تجربه‌های ماندگار در گزارش‌نویسی»، ترجمه و تالیف علی اکبر قاضی‌زاده: این اثر نمونه‌هایی از گزارش‌های ماندگار مطبوعاتی است. نویسنده در مقدمه توضیح داده: «در کار گزارش‌نویسی همه هنرها، شیوه‌ها و قاعده‌های داستان‌نویسی کاربرد دارند». (قاضی‌زاده، ۱۳۸۷: ۱۶)

۳- «گزارش‌نگاری»، اثر دیگری از علی اکبر قاضی‌زاده: این کتاب تشریح تکنیک‌ها، ارکان و انواع گزارش‌ها است؛ مولف تاکید کرده که «گاهی گزارش با قصه آغاز می‌شود» و مخاطب با داستان وارد فضای پر رمز و راز رویدادها می‌شود. (قاضی‌زاده، ۱۳۸۷: ۹۲)

۴- «رسوایی قرن و دیگر نوشته‌های مطبوعاتی» اثر گارسیا مارکز با ترجمه علی شاکر و مقدمه دکتر محمد مهدی فرقانی: این کتاب شامل ۴۲ یادداشت مطبوعاتی مارکز است که بین دهه ۵۰ تا ۸۰ میلادی در نشریات منتشر شده و در سطور آن می‌توان پشت صحنه رمان‌های این نویسنده را ردیابی کرد. صاحب‌نظران روزنامه‌نگاری در مراسم رونمایی کتاب، با اشاره به آمیختگی داستان‌نویسی با روزنامه‌نگاری، روایت‌های ماندگار را حلقه مفقوده رسانه‌های ایرانی دانستند. (شفقنا، ۱۳۹۸، کد خبر ۸۴۱۶۴۰)

چارچوب نظری

• کارکردهای رسانه و داستان

رسانه جمعی با شاخص‌های ۱- فرستنده پیام، ۲- رمزگذاری پیام، ۳- ارسال پیام، ۴- دریافت و ادراک پیام، ۵- رمزگشایی و تفسیر پیام و ۶- نفوذ بر مخاطبان هویت پیدا می‌کند. کارکردهای اجتماعی را نیز باید بر این نقش‌ها افزود که عبارتند از: ۱- کمک به ایجاد هماهنگی و همبستگی اجتماعی؛ کوشش برای ترک گوشه‌گیری و جستجوی پیوندهای حرفه‌ای به جای روابط خویشاوندی و دوستانه، ۲- «سرگرمی» و «تفریح»؛ حفظ سلامت جسمی و فکری، توجه

به استراحت و آرامش افراد و ۳- «روان درمانی»: فراموشی ناراحتی‌ها، رهایی از دلهره‌ها و جبران سرخوردگی‌ها (معتمدنژاد، ۱۳۹۰: ۱۰ تا ۱۱)

یکی از کارکردهای اجتماعی قصه‌ها، تجزیه تحلیل زندگی و کاهش فشارهای روانی و افکار منفی در شنوندگان است. به پیروی از مولانا می‌توان گفت که قصه می‌تواند موجب درمان‌ها شود. همچنان که محمدرضا مرعشی‌پور مترجم «هزار و یکشب»، بر اساس تحلیل روانشناسان می‌گوید: «قصه‌ها صرفاً برای سرگرمی نیستند، بلکه تحلیل و تفسیری هستند که قصه‌گو از زندگی انسان‌ها به دست می‌دهد. قصه درمانی از دیگر کارکردهای اجتماعی آن است. شهزاد با قصه‌هایش شهریار را از یک بیماری مهلک نجات می‌دهد و با این کار یک ملت را از شر بیماری شاه می‌رهاند.» (فره‌یختگان، ۱۳۹۳، شماره ۱۳۷۴، ص ۶)

یک تحلیل‌گر رسانه، در کتاب «روایت و فرهنگ شبکه‌ای» می‌نویسد «افکار عمومی به شدت نسبت به روایات ارائه شده توسط رسانه‌ها حساس است. روایت‌های خوب می‌توانند مردم را برای یک هدف جمع کنند، انتخابات را تحت تأثیر قرار دهند یا حتی رفتار مصرف‌کننده را تغییر دهند.» به زعم، روایت‌ها، زمانی که در سکوه‌های رسانه‌های مختلف تکرار می‌شوند، می‌توانند یک اثر «محفظه پژواک» ایجاد کنند، یک دیدگاه خاص را تقویت کنند و آن را رایج‌تر به نظر برسانند. (اسمیت جانز^۱، ۲۰۲۰ به نقل از ابراهیم ابراهیم^۲ ۲۰۲۴)

• همسانی کارکردهای قصه و رسانه

قصه شکلی ساده و ساختمانی نقلی و روایی دارد و زبان اغلب آنها نزدیک به ادبیات عامه است. مهمترین کاربردش عبارتند از:

- ۱- اهمیت آموزشی در رساندن آگاهی‌ها، تجربه‌ها، اندیشه‌ها و ... ۲- استقرار نظم اجتماعی و تنظیم رفتار و روابط اعضای جامعه، مطابق با ملاک‌های پذیرفته شده، ۳- اعتبار و اقتداربخشی به نهادهای اجتماعی و مجموعه گرایش‌ها، اندیشه‌ها و رفتارهای به‌هنجار و ۴- تسکین و تخفیف دردهای ناشی از مصائب، نابرابری‌ها و محرومیت‌های اجتماعی و ۵- تداوم‌بخشی به فرهنگ سنتی و ارزش‌های مفید آن» (میرصادقی، ۱۳۸۶: ۲۱۵)

• کارکردهای مشترک دیپلماسی و رسانه

شکل‌دهندگان به افکار عمومی، نقش‌های مستقیم و غیرمستقیمی در نظام بین‌الملل دارند و بدون حضور در نهادهای چندجانبه در تصمیم‌گیری مشارکت می‌کنند:

1 Jenna Smith

2 Ibrahim Arrahim

«۱- تاثیرگذاری بر ساز و کار تصمیم‌گیری داخلی کشورها در نحوه ارائه دستورالعمل:

آنان از طریق «مشارکت و موضع‌گیری اعضای مجالس، رهبران احزاب و گروه‌های سیاسی، رهبران اتحادیه‌های کارگری و تاثیرگذاری بر افکار نخبگان شامل اساتید دانشگاه، نویسندگان، مراکز فکری و تحقیقاتی، گروه‌های غیردولتی» و همچنین «تاثیرگذاری بر افکار عمومی از طریق روزنامه‌ها، مجلات، رادیو و تلویزیون، اینترنت و روش‌های مشابه نشر عمومی دیدگاه‌ها» نقش‌آفرینی می‌کنند. ۲- **تاثیر آشکار و نهان بر تصمیم‌سازی دیپلماسی چندجانبه:** رسانه‌ها با «انتشار دیدگاه‌های حقوقی، سیاسی و تخصصی خود درباره موضوعات جدید» و با فشار به نمایندگان، غیرمستقیم بر روند تصمیم‌گیری این نهادها تاثیر می‌گذارند. «رسانه‌ها همچنین با طرح مشکلات، انتقادات به روش‌های موجود و ارائه راهکارها و پیشنهادهای برای بهبود وضعیت، دیدگاه‌های نخبگان مشارکت‌کننده در نهادهای چندجانبه را شکل و جهت می‌دهند؛ و مفاهیم، روش‌ها و اصول جدید را به عنوان هنجار پذیرفته‌شده ارائه می‌کنند.»

فناوری‌های ارتباطی نیز تسهیل‌کننده این نقش‌آفرینی است؛ از یک سو جهانی شدن ارتباطات موجب شد تا دولت‌ها-پیش از دریافت گزارش نمایندگان خود- از طریق رسانه‌ها نسبت به موضوعات مهم آگاهی یابند. با توجه به این که نحوه انعکاس یک موضوع، ارتباط مستقیمی با دیدگاه‌ها و منافع سیاسی انتقال‌دهنده دارد، لذا رسانه‌ها نقش فزاینده‌ای در جهت‌دهی به دیدگاه‌های مسئولان داخلی و بین‌المللی ایفا می‌کنند. از سوی دیگر، رسانه‌های فعال در نهادهای چندجانبه، نقش مهمی در شکل‌دهی به دیدگاه‌های نمایندگان دولت‌های عضو ایفا می‌کنند. رسانه‌ها با تاثیرگذاری بر افکار عمومی در داخل و نهادهای چندجانبه نقش بسزایی در طرح موضوعات، حساس کردن مسئولان به موضوعات و نهایتاً تاثیرگذاری بر آنها به عهده دارند. نقش رسانه‌ها در افزایش حساسیت نهادهای چندجانبه و افکار عمومی به فجایع طبیعی و نیز فجایع انسانی در کشورهای مختلف و بویژه در مسائلی که برای افکار عمومی یک کشور از اهمیت برخوردار است، بسیار حائز اهمیت بوده است. (دو نویسنده ظریف و سجادیپور، ۱۳۹۵: ۳۱۵-۳۱۲)

اهمیت رسانه‌ها از آن روست که «در عصر جهانی شدن، مفهوم زمان و مکان دچار تغییر بنیادین شده و به دلیل تحول در ارتباطات، مکان‌مند بودن سیاست بین‌الملل که البته هنوز هم عامل مهمی است، به دلیل اطلاعات آنی و لحظه‌ای دچار تحول شده است». بدین ترتیب، تولیدکننده پیام به «کنشگر بین‌المللی» تبدیل می‌شود و سایر کنشگران را ناگزیر از عکس‌العمل می‌سازد. «فشرده‌گی زمان و مکان در پی تحول اطلاعات، ماهیت کنشگران و چگونگی اثرگذاری،

کنشگری آنها را نیز متحول ساخته و بدین ترتیب موجب شده تا یک فرد بتواند در زمانی کوتاه، پیامی تولید کند که زمان و مکان را درنوردیده و سایر کنشگران را به کنش و واکنش برانگیزد». بر پایه همین تحول بنیادین «گسترده شدن اطلاعات شبکه‌ای» از یک سو، «امکان تحرک کنشگران خرد را فراهم و کنشگران بزرگ را با چالش مواجه ساخته» و از سوی دیگر «فرد و افکار عمومی جهان را به عنوان کنشگران جدید وارد عرصه بین‌المللی کرده‌است». چندوجهی شدن فضای تعاملات بین‌المللی، «یکی از پیامدهای شبکه‌ای شدن ارتباطات است که رویه‌های حاکم بر کنش‌ها و رفتارهای دیپلماتیک دولت‌ها را تغییر داده‌است. دولت‌ها بیش از گذشته ناگزیر هستند تا بازتاب‌ها، واکنش‌ها و عکس‌العمل‌های بین‌المللی فوری رفتارهای خود را محاسبه کنند.» بنابراین تحولات ارتباطات موید نقش فعال این کنشگران غیر دولتی یعنی نهاد رسانه‌ها و سمن‌ها (سازمان‌های مردم نهاد) هستند. دو نویسنده (ظریف و دیگران، ۱۳۹۵: ۲۹۵)

رویداد یا روایت؟ کدام یک مهم‌تر است؟

یکی از بنیادی‌ترین و مناقشه‌برانگیزترین پرسش‌های حوزه رسانه «تقدم و تأخر میان رویداد یا روایت» است. تاریخ بیهقی به اذعان صاحب‌نظران، از آثار گرانسنگ روایت محور جهان است. ما از خلال روایت ابوالفضل بیهقی با رویدادهای پنهان عصر غزنوی آشنا می‌شویم. هنر نویسنده توصیف جزء به جزء دیده‌ها و شنیده‌ها با بهره جستن از عناصر قصه‌گویی و همه امکانات و ظرایف زبان فارسی است. بیهقی قرن‌ها پیش از روزنامه‌نگاران به رموز، ظرایف و قدرت روایت برای بیان بی‌ضرر، همه جانبه، موثر و هنرمندانه رویدادهای سیاسی و اجتماعی پی برده. شرح قتل حسنگ آنچنان زنده است که گویا هر روز بر دار می‌شود. اما آیا این روایت مطابق با رویداد است و بیهقی راوی بی‌طرفی بود؟ یا آنکه رویداد با گذر از صافی ذهن توانای نویسنده دگرگون شد؟ برخی محققان این پیشفرض را مطرح کرده‌اند که احساسات بیهقی درباره حُبث عاملان قتل حسنگ بی‌تاثیر نبوده است. اما رویداد هر چه بوده، روایت باورپذیرتر است. مرز باریک رسانه با داستان، رویداد است، رویداد فصل جداکننده است. با حضور رویداد، روایت‌های رسانه‌ای قابلیت تحقیق، تکذیب و تصدیق پیدا می‌کند؛ حال آنکه روایت داستان‌نویس، قابل تحقیق نیست و حتی اگر مابه‌ازای بیرونی داشته باشد، باز ساخته و پرداخته ذهن نویسنده است؛ «روایت حقیقتی متکی به منبع خارجی است، اما رمان باید برای قبولاندن آنچه به ما می‌گوید، بسنده باشد.» (بوتور، ۱۳۸۶: ۳۱۷)

زبان عنصر اساسی در روایت و از کلیدی‌ترین مسائل برای فیلسوفان برجسته قرن بیستم است. مارتین هایدگر^۱ از زبان به مثابه خانه هستی یاد می‌کرد. وی با بیان اینکه «دازاین دارای زبان است»، تلاش کرد تا محل زبان را در حیطه‌ای نشان دهد که «بنیان هستی دازاین نهاده می‌شود.» (هایدگر مارتین، ۱۳۸۱: ۴۰۱ و ۴۰۲)

بر اساس مطالعات لودویگ ویتگنشتاین^۲ از مهمترین فیلسوفان زبان، ساختار زبان ما، «بیانگر نحوه اندیشه درباره عالم واقعی» است. وی از این فراتر رفته و بسیاری از شکست‌های اندیشه و فهم را به کاربرد نادرست زبان تعمیم می‌داد. از دید ویتگنشتاین، «اساساً داشتن زبان خصوصی برای انسان مقدور نیست»، زیرا «قواعد حاکم بر کاربرد واژه‌های مبین حسیات، قواعدی همگانی و اجتماعی‌اند. ما این قواعد را در صحنه جامعه و در گفتگو با دیگران یاد می‌گیریم و به کار می‌بندیم.» وی با تمرکز بر مثلث «واقعیت‌های جهان»، «تفکر» و «زبان» در ارتباطات بر این باور بود: «زبان کهن است و در طول زمان توسعه یافته است». برپایه این نظریه، هنر روای و باورپذیری روایتش در غنای زبان است و ناتوانی در استفاده از امکانات زبان از عوامل تاثیرگذار در عدم شکل‌گیری فهم مشترک است.

گادامر^۳، از دیگر اندیشمندانی است که به بررسی «نقش زبان در تحلیل گفتمان‌ها» پرداخت. بر اساس مطالعات وی «زبان محیطی است که در آن، دو طرف گفتگو به فهم متقابل می‌رسند و ویژگی هر گفتگوی راستین این است که دو طرف گفتگو برای دیدگاه و گفته‌های یکدیگر ارزش قائل باشند». (یورگنسن و دیگران، ۱۳۸۹: ۱۱۰)

تعاریف مفاهیم پژوهش

• روایت

روایت «شکل‌هایی از ابتکار و ابداع معناشناختی»، یا به زبان ساده‌تر، «شیوه خلق معانی جدید» به کمک «مواد و مصالح موجود» است. در این امر جدید «آنچه هنوز ناگفته و نانوشته است» از دل زبان فوران می‌کند. مواد روایت زبان است.

۱ مارتین هایدگر، (۲۶ سپتامبر ۱۸۸۹ – ۲۶ مه ۱۹۷۶) فیلسوف آلمانی. کتاب «هستی و زمان» وی را، مهمترین شاهکار فلسفی قرن بیستم توصیف کرده‌اند.

۲ لودویگ یوزف یوهان ویتگنشتاین (۲۶ آوریل ۱۸۸۹ – ۲۹ آوریل ۱۹۵۱) فیلسوف اتریشی.

۳ هانس-گئورگ گادامر (۱۱ فوریه ۱۹۰۰ – ۱۳ مارس ۲۰۰۲) فیلسوف آلمانی.

پل ریکور^۱، نویسنده کتاب «زمان و روایت»^۲ پس از اشاره به نقش مواد و مصالح موجود زبان برای خلق معانی جدید، با پیروی از کانت «تخیل مولد یا خلاق را منشأ اصلی خلق معانی جدید» می‌شمارد. به باور او «روایت به نوبه خود، تا آن حد با معناست که ویژگی‌های تجربه زمانی را به تصویر کشد.» این تعبیر شباهت زیادی به ساختار نریشن در گویندگی خبر دارد. «نریشن به معنای روایت یا قصه است. در سینما، نریشن توضیحات اضافی شخصی است، که او از شخصیت‌های فیلم نیست. در فیلم‌های مستند و آموزشی، صدایی روی فیلم است که اطلاعات تکمیلی درباره تصاویر فیلم در اختیارمان می‌گذارد. در فیلم‌های داستانی، معمولاً صدای یکی از شخصیت‌هاست و هدف از آن، دادن اطلاعات بیشتر و گسترش آگاهی ما از شخصیت‌ها و ماجرای فیلم است.» (فرهادپور، ۱۳۷۵: ۲۸-۲۹)

متغیرهای مورد مطالعه

• زوایه دید

- ۱- «من روایتی»: در این شیوه از زاویه دید اول شخص استفاده شده و نویسنده در حکم راوی داستان است.
- ۲- «سوم شخص (دانای کل)»: این روایت از زاویه دید سوم شخص به سیر وقایع داستان نگاه می‌کند و نویسنده چون گوینده‌ای، رفتار و اعمال شخصیت‌های داستان را به خواننده گزارش می‌دهد و وضعیت، موقعیت و چگونگی زمان و مکان را به تصویر می‌کشد. در این شیوه راوی در حکم «فعال مایشاء» و «دانای کل» به قالب شخصیت‌های داستان می‌رود و با ذهنیت آنها نسبت به شخصیت‌های دیگر و اوضاع و احوال حاکم بر داستان داوری می‌کند و وضعیت و موقعیت‌های زمانی و مکانی داستان را شرح می‌دهد. (میرصادقی، ۱۳۷۴: ۳۹۴-۳۹۵)
- ۳- «دوم شخص»: راوی مستقیماً مخاطب را خطاب قرار می‌دهد. از این رو به زاویه دید «روایت خطابی» نیز مشهور است. این شیوه، خواننده را به عنوان یکی از شخصیت‌ها وارد متن می‌کند و باعث می‌شود تا خواننده، خود را در ساخت ماجرا شریک و سهیم بداند. «راوی ترجیح می‌دهد به جای ضمیر «او» از ضمیر «تو» استفاده کند تا بیگانگی از رخدادها، فاصله احساسی یا کنایی کمتر حس شود.» (پورعمرانی، ۱۳۸۶: ۴۰-۴۳)

۱ پل ریکور (متولد ۲۷ فوریه ۱۹۱۳-درگذشته ۲۰ مه ۲۰۰۵) فیلسوف و ادیب فرانسوی.

• پیرنگ

«پیرنگ، فقط ترتیب و توالی وقایع نیست، بلکه مجموعه سازمان یافته وقایع است که حوادث با رابطه علت و معلولی به هم پیوند خورده و با الگو و نقشه‌برداری مرتب شده‌است.» پیرنگ، کالبد و استخوان‌بندی وقایع است که داستان بر آن بنا می‌شود و «سلسله حوادث را از آشفتگی بیرون می‌آورد، داستان وحدت هنری پیدا می‌کند و پرسش تازه‌ای را پیش می‌کشد که انگیزه و علت نامیده می‌شود. هیچ عملی به خودی خود و بی‌دلیل اتفاق نمی‌افتد. هر چه داستان عینی تر و بی‌طرفانه‌تر باشد؛ بر ذهن خواننده تاثیر بیشتری می‌گذارد.»

• گره‌افکنی

«گره افکنی به هم انداختن حوادث و اموری است که پیرنگ داستان و نمایشنامه را گسترش می‌دهد. به عبارت دیگر وضعیت و موقعیت دشواری است که بعضی اوقات به صورت ناگهانی ظاهر می‌شود و برنامه‌ها، راه و روش‌ها و نگرش‌هایی را که وجود دارد، تغییر می‌دهد.» (میرصادقی، ۱۳۷۴: ۶۴-۷۳-۷۴-۷۵)

• کشمکش

کشمکش از ارزش‌های خبری هفتگانه است؛ مثل رقابت و درگیری دو دیدگاه، انسان با خود یا انسان دیگر، انسان با طبیعت و یا طبیعت با انسان. در داستان کشمکش به جذابیت و تعلیق، کمک زیادی می‌کند و اغلب به صورت «کشمکش جسمانی»، «کشمکش ذهنی»، «کشمکش عاطفی» و «کشمکش اخلاقی» ظاهر می‌شود. (میرصادقی، ۱۳۷۶: ۷۳-۷۴)

ریشه کشمکش در درون آدمی است، «خصایص متضاد و تنش در درون فرد، ایجاد حرکت می‌کند. بدون چنین تنشی میان قطب‌های مخالف یا به اصطلاح کشش، اثری از زندگی نخواهد بود. داستان خوب مثل زندگی، تنشی میان قطب‌های مخالف است. حفظ-یا تداوم بخشیدن- به این تنش است که به داستان نیرو می‌دهد.»

• گره‌گشایی

گره‌افکنی، حادثه یا حادثه‌هایی است که به دنبال بزنگاه اصلی پیرنگ پیش می‌آید و به معنای باز شدن گره‌افکنی‌های پیرنگ در پایان داستان و نمایشنامه است. به عبارت دیگر، «گره‌گشایی، پیامد وضعیت و موقعیت پیچیده یا نتیجه نهایی رشته حوادث است؛ وقتی رویارویی نیروهای متقابل، بحران و بزنگاه یا نقطه اوج را به وجود می‌آورد، گره‌گشایی نتیجه منطقی آنهاست و

پیرنگ داستان در گره‌گشایی سرنوشت شخصیت یا شخصیت‌های داستان تحقق می‌یابد و آنها به وضعیت و موقعیت خودآگاهی پیدا می‌کنند؛ خواه این وضعیت و موقعیت به نفع آنها باشد، خواه به ضررشان.»

• تعلیق یا هُل و وِلا

با گسترش پیرنگ، کنجکاوای خواننده برای دنبال کردن داستان، زیادتر می‌شود، «با افزایش علاقمندی به سرنوشت شخصیت‌های داستان، اغلب همدردی و جانبداری او جلب می‌کند. همین علاقه‌مندی نسبت به عاقبت کار آن شخصیت‌ها، او را در حالت انتظار و دل‌نگرانی نگه می‌دارد. چنین کیفیتی را «حالت تعلیق» یا «هول و وِلا» می‌گویند.

• نقطه اوج یا بزنگاه

نقطه اوج، «نقطه‌ای است در داستان کوتاه، رمان و ... که در آن بحران به نهایت خود برسد و به گره‌گشایی بینجامد.»

• شخصیت‌پردازی

شخصیت، یکی از عناصر و مبانی داستان است؛ به گونه‌ای که «حتی عمل داستانی و عکس‌العمل خواننده با درک شخصیت شروع می‌شود. اشخاصی را که در داستان ظاهر می‌شوند، شخصیت می‌نامند.» خلق چنین «شخصیت‌هایی» را که در حوزه داستان تقریباً «مثل افراد واقعی جلوه می‌کند»، شخصیت‌پردازی می‌خوانند.

• فضا و رنگ

«اصطلاح فضا و رنگ برای توصیف تاثیر فراگیر آثار ادبی و هنری به کار برده می‌شود. فضا و رنگ با حالت مسلط مجموعه‌ای که از صحنه، توصیف و گفتگو آفریده می‌شود، سرو کار دارد. فضا و رنگ باید در خور داستان باشد و صرفاً بسته به تمایل و خواست نویسنده است و این که چه طور بخواهد آن را به کار گیرد.» (آن جونز، ۱۳۹۲: ۸۱-۷۵ و ۵۳۱-۵۲۹)

روش پژوهش

پژوهش پیش‌رو با استفاده از دو روش تحلیل محتوای کیفی (برای تحلیل واحد و بررسی درون متنی) و روش کتابخانه‌ای تهیه شده است. در تحلیل محتوای کیفی، تفسیر مفاهیم اجتماعی مرتبط با پژوهش به کمک داده‌های کمی، ممکن است این تصور را بوجود آورد که در تحلیل

اخبار از تحلیل محتوای کمی به جای کیفی استفاده شده؛ در حالیکه مقصود از اشاره به داده‌ها، صرفاً بررسی حضور و غیاب مقوله‌ها، در تحلیل متن است. این روش یکی از روش‌های تحلیل داده‌های متنی است که محقق، درصدد «بررسی محتوای درون متن» و «استخراج معنا» از آن «با استفاده از قواعد و اصول ویژه» است. این روش بر خلاف تحلیل کمی که «در آن با استفاده از روش‌های آماری، عناصر متنی شمارش می‌شوند، در یک رهیافت متنی، کیفی باقی می‌ماند.» (محمد پور، ۱۳۹۰؛ ۱۱۰)

نمونه‌گیری کیفی

انتخاب سه شبکه خبری (شبکه خبر، سی‌ان‌ان و بی‌بی‌سی) با استفاده از روش نمونه‌گیری «مورد مشهور» انتخاب شد. این روش که از روش‌های نمونه‌گیری هدفمند است، به گزینش موارد بر اساس توصیه متخصص و یا مطلع کلیدی اطلاق می‌شود و زمانی استفاده می‌شود که «محققان اطلاعات ضروری را برای گزینش یک نمونه در اختیار نداشته یا به گزینه‌ها و توصیه متخصصان متکی باشند.» (محمدپور، ۱۳۹۰: ۴۱)

برای انتخاب نمونه‌های مورد مطالعه به ۲۰ روزنامه‌نگار و مطلع مشهور در حوزه رسانه مراجعه و از آنها خواستم که سه شبکه خبری (یک ایرانی و دو خارجی) را انتخاب کنند.

واحد تحلیل تحقیق

برای تحلیل در ابتدا «واحد تحلیل» مشخص شود. واحد تحلیل، واحدهایی است که از نظر کیفی و یا آماری تحلیل می‌شوند تا به سوال تحقیق پاسخ داده شود. واحد تحلیل ممکن است در سطح کلمه، جمله، عبارت، پاراگراف، بخش، فصل، کتاب، نویسنده، مواضع ایدئولوژیک یا ... باشد. با توجه به موضوع تحلیل، (خبر حمله به آرامکو)، نخستین خبر به عنوان واحد تحلیل انتخاب شد.

یافته‌های تحقیق

روایت شماره ۱: شبکه خبر

«بزرگترین عملیات پهپادی یمن؛

حمله به تأسیسات نفتی «آرامکو» با ۱۰ پهپاد

سختگویی نیروهای مسلح یمن اعلام کرد: تأسیسات نفتی «آرامکو» را با ۱۰ پهپاد هدف قرار دادیم.

به گزارش پایگاه اطلاع‌رسانی شبکه خبر به نقل از المسیره یمن، یحیی سریع، سخنگوی نیروهای مسلح یمن جزئیات «بزرگ‌ترین عملیات پهبادی» در عمق خاک عربستان را اعلام کرد. بر اساس این گزارش، وی اعلام کرد: ارتش یمن با ۱۰ پهباد تأسیسات نفتی آرامکو عربستان را هدف قرار داد.

انجام بزرگ‌ترین عملیات پهبادی یمن در عمق خاک عربستان سعودی

وی گفت: این عملیات در چارچوب عملیات بازدارنده شماره یک انجام شد. سریع ادامه داد: در این عملیات حوزه نفتی و پالایشگاه الشیبه از شرکت‌های وابسته به آرامکو هدف قرار گرفته است.

وی همچنین از شرکت‌های خارجی خواست که از اهداف مهم در عربستان سعودی خارج شوند. یحیی سریع از تمامی کسانی که در انجام این عملیات گسترده سهیم بوده‌اند، تقدیر کرد. وی با تهدید عربستان سعودی گفت: در صورت متوقف نشدن حملات به یمن، عملیات‌های گسترده‌تری علیه مواضع متجاوزان انجام خواهد شد.

ارتش یمن فقط در ماه جولای (ماه گذشته میلادی) چهار عملیات علیه فرودگاه منطقه جازان و شش عملیات نیز علیه فرودگاه ابها در منطقه عسیر انجام داده است. دو فرودگاهی که برای حملات هوایی به یمن بیشترین امکانات را در اختیار نیروی هوایی سعودی می‌گذارند. پیشتر و در نهم ماه مبارک رمضان، یمن در عملیات پهبادی بزرگی خط لوله انتقال نفت شرق به غرب عربستان سعودی را هدف قرار داده بود به طوری که عربستان در آن زمان از توقف پمپاژ نفتش از ساحل خلیج فارس به ساحل دریای سرخ خبر داده بود.

همچنین چهارشنبه ۲۳ خرداد ماه (۱۲ ژوئن) شبکه خبری المسیره از حمله موشکی به فرودگاه ابها در منطقه عسیر در جنوب غرب عربستان خبر داد و این اولین حمله یمن با موشک کروز به اهداف سعودی بود. در این حمله برج مراقبت فرودگاه ابها منهدم شد و ساعتی بعد ریاض به این حمله اذعان کرد.»

زوایه دید روایت

زوایه دید شبکه خبر از حمله به آرامکو، دانای کل است و تا پایان نیز این زوایه دید حفظ شده است. زمان روایت به شیوه بازگشت به عقب است؛ یعنی با شرح خبر حمله شروع و به سوابق حملات گذشته حوثی‌ها ختم می‌شود.

در خبر، درونمایه ثابت است و شیوه خطی ثابتی برای بیان علت و چرایی حادثه به کار رفته است.

خبر صرفاً از زاویه دید یک شخص (سخنگوی نیروهای مسلح یمن) بیان می‌شود؛ از این رو در حالت «تک قهرمان» و «تک‌گو» محدود مانده‌است. درحالی‌که «اخبار خوب اخباری هستند که به «شیوه پازلی» تنظیم می‌شوند و خبرنگار اطلاعات جدید و تکمیلی را به شکل پازل قطعات داخل متن به هم گره می‌زند. با این شیوه، خبر از حالت «تک قهرمان» خارج می‌شود. (توکلی، ۹۳-۹۲). استفاده مکرر از «یحیی سریع گفت، وی افزود»، خبر را یکنواخت و یکسویه کرده‌است.

هیچ شخصیتی به جز سخنگوی نیروهای مسلح یمن در خبر حضور ندارد. از دیدگاه‌های مختلف خبری نیست، حال آنکه روایت از تنش جدی در منطقه خاورمیانه خبر می‌دهد. اطلاعات تکمیلی به جز خبر حمله و مواضع یمن وجود ندارد؛ اگر چه یک پیشینه کوتاهی از حملات حوثی به اهدافی در خاک عربستان نقل شده، اما اطلاعات تازه‌ای به مخاطب ارائه نمی‌کند.

تا زمان انتشار روایت شبکه خبر، رسانه‌های بین‌المللی و شبکه‌های اجتماعی روایت‌های متعددی منتشر کرده‌اند؛ حال آنکه این رویداد با توجه به مجاورت جغرافیایی، کشمکش در روابط ایران و عربستان، ارزش خبری بالایی برای ایرانیان دارد و شبکه خبر باید در روایت از حمله به آرامکو پیش‌قدم باشد. پس از انتشار نخستین روایت نیز سوال‌های زیادی از جمله گمانه‌زنی‌ها درباره جزئیات، میزان خسارت، مواضع مقامات سعودی و کشورهای منطقه، اشاره ضمنی به تلاش برخی کشورهای غربی و عربی برای متهم ساختن ایران و واکنش مسئولان به اتهامات بی‌جواب مانده است.

روایت فوق همچنین فاقد زمان و محل دقیق حمله، جغرافیای رویداد و سایر جزئیات است. مخاطب جز اطلاع از حمله، از موضوعات جذابی چون اهمیت آرامکو در اقتصاد جهانی، میزان خسارت‌های آنی و آتی و تاثیر آن بر کشمکش‌های بعدی بی‌خبر است.

روایت شماره ۲: سی‌ان‌ان

شورشیان حوثی یمن روز شنبه مدعی شده‌اند که یک هواپیمای بدون سرنشین در مقیاسی بزرگ، تاسیسات نفتی عربستان را هدف قرار داده‌است.

خبرگزاری المسیره به نقل از سخنگوی نیروهای مسلح یمن، خبر داد که شورشیان حوثی با پهپاد به تاسیسات نفتی عربستان حمله کرده‌اند.

به گفته این خبرگزاری، حوثی‌ها توانسته‌اند با ۱۰ فروند پهپاد، عملیات موفقیت‌آمیز و بزرگی را علیه تأسیسات نفتی آرامکو در بقیق و خُریص انجام دهند.

به رغم این ادعا، تحقیقات اولیه یک منبع آگاه از حادثه نشان می‌دهد حملات روز شنبه که حدود نیمی از ظرفیت نفت عربستان را مختل کرده از یمن سرچشمه نگرفته‌است و احتمالاً از عراق سرچشمه گرفته باشد. این منبع آگاه همچنین گفته که خسارت‌های ناشی از حملات پهپادی بسیار حساب‌شده بوده‌است.

پیتر برگن، تحلیلگر امنیت ملی سی‌ان‌ان، گفت: تاکنون بیش از ۲۰۰ حمله پهپادی توسط شورشیان حوثی از یمن به عربستان سعودی انجام شده اما هیچکدام به اندازه حمله روز شنبه مؤثر نبوده‌اند و تحلیلگران می‌گویند که این حمله از یمن سرچشمه نگرفته‌است.

وزارت کشور عربستان در بیانیه‌ای که در شبکه ایکس منتشر کرده، با بیان اینکه این حملات پهپادی موجب آتش‌سوزی در دو تأسیسات نفتی شده، گفته که آتش‌سوزی‌ها تحت کنترل است و مقامات هنوز در حال بررسی این حادثه هستند.

سازمان ملل می‌گوید: ایالات متحده، انگلیس، فرانسه و ایران ممکن است در جنایات جنگ یمن همدست باشند.

سخنگوی نیروهای مسلح یمن گفت که این عملیات یک واکنش «قانونی و طبیعی» به «تجاوز دشمن و محاصره یمن» است.

عربستان از مارس ۲۰۱۵ رهبری ائتلاف نظامی را با هدف نابودی شورشیان حوثی در یمن به عهده دارد. این درگیری‌ها به جنگ نیابتی گسترده بین سعودی‌ها و ایران که از حوثی‌ها حمایت می‌کند، تبدیل شده‌است.

سخنگوی نیروهای مسلح یمن افزود: ما به رژیم سعودی هشدار می‌دهیم که در صورت ادامه محاصره و تجاوز به یمن، عملیات بعدی گسترده‌تر و دردناک‌تر خواهد بود.

ائتلاف تحت رهبری عربستان که با شورشیان حوثی می‌جنگد، در بیانیه‌ای اعلام کرده که این حملات را بررسی می‌کند و با تهدیدات «تروریستی» برای امنیت انرژی جهانی مقابله می‌کند. شرکت آرامکو در بقیق، بزرگترین تأسیسات فرآوری نفت و کارخانه تثبیت نفت خام در جهان است.

حملات هواپیماهای بدون سرنشین، نیمی از ظرفیت تولید نفت عربستان، یعنی پنج میلیون بشکه در روز را از بین برده‌است.

عربستان تقریباً ۱۰ درصد از کل عرضه جهانی نفت (۱۰۰ میلیون بشکه) در روز را تولید می‌کند. افراد آگاه از عملیات نفتی عربستان سعودی به سی‌ان‌ان گفتند که ظرفیت تأسیسات نفتی آرامکو «در این مرحله پنج میلیون بشکه در روز» کاهش می‌یابد، به این معنا که این حملات، پنج درصد از تولید روزانه نفت جهان را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

این منبع آگاه گفت: آرامکو امیدوار است که این ظرفیت را ظرف مدت چند روز احیا کند. آژانس بین‌المللی انرژی^۱ در حساب کاربری شبکه ایکس با بیان اینکه از نزدیک وضعیت را تحت نظر دارد، نوشت: در حال حاضر، بازارها به اندازه کافی سهام تجاری دارند.

جود دیر، معاون مطبوعاتی کاخ سفید در بیانیه‌ای گفت: دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا روز شنبه محمد بن سلمان، ولیعهد سعودی را برای ارائه حمایت‌های دفاعی آمریکا از این کشور فراخوانده‌است.

دیر گفت: ایالات متحده حمله به زیرساخت‌های مهم انرژی را به شدت محکوم می‌کند. اقدامات خشونت‌آمیز علیه مناطق غیرنظامی و زیرساخت‌های مهم اقتصاد جهانی، تنها تعارض و بی‌اعتمادی را عمیق‌تر می‌کند.

سخنگوی کاخ سفید گفت که آمریکا «همچنان به حفظ ثبات و امنیت بازارهای جهانی متعهد است».

عربستان، اخیراً شاهزاده عبدالعزیز را به جانشینی وزیر نفت منصوب کرده‌است. جیمز راجرز، کارشناس امنیتی در زمینه هواپیماهای بدون سرنشین و پژوهشگر گروه مطالعات بین‌المللی امنیت در دانشگاه ییل، گفت: سازمان ملل، در حال تحقیق در مورد هواپیماهای بدون سرنشین است که برد آنها ۱۴۵۰ کیلومتر (۹۰۰ مایل) است. وی گفت: گستره حملات به آرامکو به این معنی است که نیروهای حوثی می‌توانند سایت‌های عربستان را از مقرهای خود در یمن هدف قرار دهند.

وی گفت: این یک شاهکار فناوری چشمگیر و در عین حال نگران‌کننده‌است. ضربات دقیق با برد دور به راحتی حاصل نمی‌شود و باعث بروز آتش سوزی‌های قابل توجه در بقیق و خُریص می‌شود. این پهپاد دارای عملکرد انفجاری بزرگی است.

فرستاده ویژه سازمان ملل متحد در یمن، مارتین گریفیتس گفت که وی نگران این حملات است.

1 International Energy Agency (IEA)

گرفیتس در بیانیه‌ای با بیان اینکه «حمله‌های اخیر» تهدیدی جدی برای امنیت منطقه است، گفت: تهدید نظامی اخیر بسیار نگران کننده است.

وزارت خارجه انگلیس در بیانیه‌ای، این حملات را «غیرقابل قبول» خواند و گفت: تهدید مناطق غیرنظامی و زیرساخت‌های تجاری خطرناک، تحریک‌آمیز و غیرقابل قبول است. این تهدید همچنین تلاش‌های سازمان ملل برای پایان دادن به درگیری در یمن را تضعیف می‌کند.

تحلیل روایت شماره ۲

زاویه دید دانای کل است و تا آخر روایت، تغییری نمی‌کند.

شخصیت‌پردازی: تنوع و حضور مستقیم ۱۴ شخصیت (یحیی سریع، سخنگوی حوثی‌ها، مقامات عربستانی، آمریکایی، انگلیسی، فرستاده سازمان ملل، پهبادشناسان، کارشناس امنیتی و شاهد عینی) و روایت از زبان آنان به روایت جان بخشیده.

کشمکش: افزون بر توصیف تشدید تنش‌های یمن و عربستان، پای عراق، ایران، فرانسه، آمریکا، انگلیس و فرانسه به میانه درگیری کشیده شده و احتمال گسترش کشمکش بر جذابیت داستان افزوده.

تعلیق و گره افکنی: بحران ابعاد تازه می‌یابد؛ تعلیق در روایت با حضور شخصیت‌های جدید بیشتر می‌شود و هر آن احتمال عمیق‌تر شدن بحران وجود دارد. با حضور منبع آگاه و ادعای اینکه «حملات نه از یمن، بلکه از عراق سرچشمه گرفته»؛ تعلیق به بالاترین حد می‌رسد و مخاطب بیش از قبل به دنبال گره‌گشایی است. به مخاطب القاء می‌شود که حمله نه از یمن که از نزدیک ایران انجام شده؛ اگرچه به نقش ایران اشاره نشده، اما مخاطب آماده پذیرش این احتمال است. این شیوه با افزودن اطلاعات تکمیلی درباره میزان خسارات احتمالی، عطش مخاطبان را برای پیگیری تا گره‌گشایی نهایی بیشتر می‌کند.

روایت شماره ۳ (بی‌بی‌سی)

«انفجار و آتش‌سوزی در بزرگترین پالایشگاه نفت خام عربستان سعودی در بقیق. یکی از دو حمله به تاسیسات نفتی این کشور. حدود ۴ صبح امروز. اینجا در این فیلم که با تلفن همراه گرفته شده، هنگام انفجار صدای تیراندازی هم شنیده می‌شود.

اگر چه عربستان می‌گوید حمله با پهباد صورت گرفته است. این تازه‌ترین حمله به تاسیسات نفتی در منطقه تنش را، باز هم افزایش خواهد داد.

حوثی‌های یمن می‌گویند آنها مسئول حمله بوده‌اند.

سخنگوی حوثی‌ها (تغییر زاویه دید از دانای کل به اول شخص با ظهور یک شخصیت و روای جدید): نیروی هوایی در حمله وسیعی با ده پهباد تاسیسات نفتی آرامکو را در بقیق و خُریص دقیقاً هدف قرار داد. عملیاتی که حق طبیعی و مشروع ماست در پاسخگویی به جنایات ائتلاف متجاوز و محاصره ۵ ساله یمن.

گزارشگر بی‌بی‌سی (تغییر زاویه دید از اول شخص به دوم شخص): حمله‌های صبح امروز به بقیق، در ۶۰ کیلومتری جنوب ظهران پالایشگاه را هدف قرار داد. پالایشگاهی که نفت ترش را به نفت شیرین برای صادرات تبدیل می‌کند. بزرگترین پالایشگاه نفت عربستان با ظرفیت ۷ میلیون بشکه در روز. در حمله امروز ۲۰۰ کیلومتر آن طرف‌تر تاسیسات نفتی در یک میدان نفتی در خُریص هم هدف قرار گرفت. محل یک پروژه ۳ میلیارد دلاری که هدفش افزایش ظرفیت تولید نفت خام عربستان است. خُریص از نزدیکترین نقطه در یمن که تحت کنترل حوثی‌هاست حدود ۹۰۰ کیلومتر فاصله دارد که اگر ادعای حوثی‌ها درست باشد حاکی از توانایی بالای پهبادهای آنهاست.

این تازه‌ترین حمله حوثی‌ها به تاسیسات نفتی آرامکو، شرکت نفت ملی عربستان، درست هنگامی صورت گرفته که آرامکو در روزهای اخیر کار بازاریابی برای فروش ۵ درصد از سهام این شرکت را به قیمت ۲ تریلیون دلار شروع کرده. حمله‌ای که می‌تواند از اشتیاق خریداران و قیمت نهایی آن به اندازه زیادی کم کند.

عربستان می‌گوید آتش سوزی مهار شده اما نمی‌گوید وسعت آن چقدر بوده و تا چه حد به توان عربستان برای صادرات نفت صدمه زده است.»

تحلیل روایت شماره ۳

زاویه دید: زاویه دید در آغاز سوم شخص (دانای کل) است و از دریچه دوربین تلفن همراه شاهد عینی که که ویدئوی حمله را در شبکه اجتماعی به اشتراک گذاشته، روایت می‌شود. بلافاصله با ورود گوینده، زاویه دید به اول شخص تغییر می‌یابد، سپس روایت به سخنگوی

ارتش حوثی واگذار می‌شود و دوباره گوینده، وارد می‌شود و در پایان زوایه دید به دوربین شاهد عینی باز می‌گردد. با شگرد تغییر مداوم زوایه دید جذابیت روایت دو چندان است.

پیرنگ: با توصیف جز به جز رویداد و اطلاعات تکمیلی و عناصر داستان پیرنگ به گونه‌ای چیده شده که راوی، دست مخاطب را گرفته به درون رویداد می‌برد تا صحنه را به چشم خویشتن تماشا کند. روایت بی‌آنکه حوصله را سر ببرد، با اطلاعات جدید، بر کنجکاوی می‌افزاید. فارغ از صحت یا کذب بودن اطلاعات، مخاطب تصور می‌کند دومین حمله به تاسیسات نفتی عربستان است؛ هنگام انفجار، صدای تیراندازی شنیده می‌شود. حمله‌های صبح آن روز به بقیق، در ۶۰ کیلومتری جنوب تهران، پالایشگاه را هدف قرار داده‌است. این مرکز بزرگترین پالایشگاه نفت عربستان با ظرفیت ۷ میلیون بشکه در روز است که نفت تُرش را برای صادرات به نفت شیرین تبدیل می‌کند. همچنین ۲۰۰ کیلومتر آن طرف‌تر، یک میدان نفتی در خُریص، هدف قرار گرفته، جایی که پروژه ۳ میلیارد دلاری با هدف افزایش ظرفیت تولید نفت خام، اجرا می‌شود....

گره‌افکنی: پس از گره‌افکنی با خبر حمله، گره دومی به روایت افزوده می‌شود؛ مخاطب در می‌یابد بحران عمیق‌تر از آن است که پیش از این تصور کرده: «تازه‌ترین حمله حوثی‌ها به تاسیسات نفتی آرامکو، درست هنگامی صورت گرفته که آرامکو در روزهای اخیر کار بازاریابی برای فروش ۵ درصد سهام شرکت را به قیمت ۲ تریلیون دلار شروع کرده». تبعات حمله از آنچه تصور می‌رفت، زیانبارتر بوده و احتمال واکنش متقابل عربستان، تعلیق را بیشتر می‌کند. در ادامه گره سوم، چهارم و پنجم افزوده می‌شود «این حمله می‌تواند از اشتیاق خریداران و قیمت نهایی سهام را کم کند». «محل حمله از نزدیک‌ترین نقطه به یمن ۹۰۰ کیلومتر فاصله دارد، اگر ادعای حوثی‌ها صحت داشته باشد، حاکی از توانایی بالای پهبادهای آنهاست». همین جمله آخر کافی است تا داستان به اوج بزنگاه برسد.

جمع‌بندی و پاسخ به پرسش تحقیق

بر اساس یافته‌های پژوهش، استفاده از عناصر داستان برای روایت رویدادهای نظام بین‌الملل، تاثیرگذاری پیام رسانه‌ای را افزایش می‌دهد. شبکه‌های سی‌ان‌ان و بی‌بی‌سی فارغ از سیاست رسانه‌ای ناهمسو، ساختار داستانی را برای تاثیرگذاری بیشتر برگزیده‌اند. آنها در نریشن به جای اتکا به نقل قول مستقیم و ادبیات غیر خلاق و تک‌گوی «وی گفت» و «وی افزود»، از

عناصر داستان استفاده کرده‌اند؛ بی‌آنکه عناصر شش‌گانه خبر (که، چه، کی و ... را فراموش کنند. در مقابل خبر شبکه‌های خبری صدا و سیما مشابه است، گویا خبرنگاران، خبر را از روی دست همدیگر نوشته‌اند. ضعف این خبرها نقل ساده آن از سخنگوی ارتش حوثی‌های یمن است. خبر عاری از تحلیل و اطلاعات تازه در رفع اتهام از ایران است. شبکه‌های خبری برای بازیگری موثر در نظام بین‌الملل و پیشبرد دیپلماسی و تاثیرگذاری بر افکار عمومی جهان و مردم منطقه بویژه شهروندان عرب زبان باید در شیوه خبرنگاری سنتی تجدید نظر کند. نقل کامل کنش و واکنش شخصیت‌های حقوقی و حقیقی با واژگان «فلان مقام گفت و بهمان مقام افزود» رویه رایج شبکه‌های سیما شده و اخبار نیز بی‌شبهت به اخبار پرتال نهادها، انجمن‌ها و جریان‌های سیاسی نیست. شهروندان دیگر با اخبار محض اقناع نمی‌شوند؛ زیرا «به جزئیات، دلایل و عوامل دخیل در بروز رویدادها پی نمی‌برند و از دیدگاه‌های موافق و مخالف، آگاه نمی‌شوند.» (فرقانی، ۱۳۹۲: ۴۱).

بر اساس ارزیابی پژوهش، رسانه‌های ایرانی برای تاثیرگذاری در عرصه دیپلماسی چندجانبه و دیپلماسی عمومی بایست با گذر از هژمونی ارزش خبری «شهرت» و خبرنگاری سنتی، شیوه خبرنگاری خلاق، خوش بیان، چند صدا و چند شخصیت را سرلوحه کار روایتگری قرار دهند. بسیاری از روانشناسان با متمایز دانستن مشاهده با ارزیابی، توصیف بدون قضاوت مشاهده را موثرترین راهکار برای تولید پیام و ارتباط بدون خشونت خوانده‌اند، روایت مبتنی بر مشاهده و توصیف جز به جز است. (روزنبرگ مارشال، ۱۴۰۰: ۴۵)

در جامعه شبکه‌ای که «اطلاعات» شاکله اصلی آن است؛ عمر رسانه‌هایی که گوش به نواهای دیگر بسته‌اند، سر رسیده. رسانه‌ها برای بقا و رقابت، بایست طرحی نو دراندازند. جهان چندصدای رسانه‌های داستان‌گو، «ثمره چند مفهومی پویای دنیای جدید، فرهنگ جدید و ذهنیت ادبی خلاق جدید است». همانگونه که داستان بهتر از سایر گونه‌ها «گرایش‌های جهان نو را که هنوز در حال ساخته شدن است، منعکس می‌کند.» رسانه‌های داستان‌گو نیز بهتر از سایر رسانه‌ها، گرایش‌های عصر جدید را منعکس می‌کند. (باختین، ۱۳۷۷: ۴۰-۴۶)

رسانه‌های داستان‌گو، جلوه جدیدی از «رسانه پیام است»، هستند و بسان «هر ابزار و وسیله جدیدی» قادراند، «شکل و محتوای ویژه و غیر قابل تفکیک خود را به افکار و بیان عامه تحمیل و به دنبال آن، نوع تفکر و شیوه تبیین و توان احساسی و عاطفی افراد» را نیز تعیین کنند. (پستمن ۱۳۷۵: ۶۹)

روایت‌های ماندگار و امدار قصه‌گویی است. «اگر چه قصه‌نویسی با مهارت گزارش‌نویسی از دیدگاه‌های مختلف از جمله هدف‌ها، نوع مخاطب، فوریت، کارکرد و ... تفاوت ماهیتی دارند، گزارش نزدیک‌ترین نوع نگارش نسبت به داستان است. در گزارش‌نویسی همه هنرها، شیوه‌ها و قاعده‌های داستان‌نویسی کاربرد دارند.» (قاضی‌زاده ۱۳۸۷: ۱۷)

در رسانه‌های داستان‌گو راوی در مقام قصه‌گویی است، او هر آن از اصول تخطی کند و به تک‌گویی روی آورد، هماندم طرد می‌شود. ضمن آنکه روایت، ظریف‌ترین، چندصداترین، موثرترین و حتی کم ضررترین فن بیان (بیان اعم از نوشتاری، گفتاری و ...) برای رسانه‌ها شناخته می‌شود. در نهایت روایت به مثابه «بزار فرهنگی» است که ارزش بی‌سابقه‌ای «برای نومایی و بدیع بودن» قائل شده و از این رو خود «منحصر به فرد و لذا بدیع است». (سه نویسنده و بیشتر ایان وات و دیگران، ۱۳۸۶: ۱۸)

همانگونه که خریدار در مراکز خرید، آزادی انتخاب دارد و تحمیل از سوی فروشنده را نمی‌پذیرند، مخاطبان نیز تحمیل اخبار را بر نمی‌تابند. تنوع و کیفیت پیام و استقلال، اعتبار و اعتماد متقابل از عناصر تعیین‌کننده در جذب و حفظ مخاطب است. رسانه‌های ایرانی برای ایفای نقش اثرگذار در نظام بین‌الملل نباید از قانون عرضه و تقاضا غافل شوند؛ زیرا «کتاب و هر کالای فرهنگی حکم کالای صنعتی» پیدا کرده و «تابع قانون عرضه و تقاضاست». (اسکارپیت ۱۳۴۷: ۱۳).

بر پایه استدلال «استنتاج بهترین تبیین یا استدلال ربایشی»، باورپذیرترین روایت‌ها در بحران‌ها و شرایط وخیم که روایت‌های متناقض مخابره می‌شود و امکان دستیابی به حقیقت دشوار است، روایت رسانه‌های مستقل داستان‌گو است. این شیوه روایت از جهان از یک سو «بر نحوه درک مردم و سازمان‌ها از جهان و عمل در آن تأثیر می‌گذارد» و از سوی دیگر بازیگر بین‌الملل با این گزارش‌ها قادر خواهد بود «با موفقیت روایت خود را برای ارتقای استراتژیک موقعیت خود در جهان تبلیغ کند. یک روایت استراتژیک «شرحی ساده و متقاعدکننده از یک استراتژی» ارائه می‌دهد که به پیوند سیاست خارجی یا ائتلاف‌های منطقه‌ای و جهانی کمک می‌کند و «شاید حتی فراتر می‌رود و به بی‌طرفان یا حتی مخالفان توضیح می‌دهد که چرا باید از آن روایت حمایت کنند یا حداقل با آن مخالفت نکنند. اساساً یک روایت استراتژیک در این معنای دوم می‌تواند از طریق تأثیر آن بر جهان به یک روایت استراتژیک مهم در معنای اول تبدیل شود. ادعای سوم این است که روایات استراتژیک از طریق تغییر در فضای رسانه‌ای در

جهان تأثیرگذارتر می‌شوند. یعنی ظهور یک بوم‌شناسی ابررسانه‌ای، تأثیر دولت‌ها را کاهش داده و تأثیر بازیگران غیردولتی را ارتقا می‌دهد» (براون رابین، ۲۰۱۷: ۸۹-۱۰۰)

آنچه اصولاً این روایت‌ها را راهبردی و باورپذیرتر می‌کند همان عناصری است که در دل رویدادها نهفته است؛ اصولاً «رویدادهای مهم جهانی مثل حمله به آرامکو خود «مملو از روایت‌های پیش‌بینی‌شده» است، روایت‌هایی که حامیان آن به دنبال شکل‌دهی به رویدادهای کنونی و آینده هستند.» شاکله روایت استراتژیک متقاعدکننده همانگونه که به روایت سی‌ان‌ان و بی‌بی‌سی اشاره شد، عناصر، شگردهای داستان‌نویسی و امکانات زبانی است.

در هر گوشه نظام بین‌الملل رخدادی خوشایند و ناخوشایند در حال وقوع است و در این هنگامه روایت‌های خلاق رسانه‌های ایرانی نیاز مبرم حوزه دیپلماسی است. فرض «دیپلماسی فعال و سیاست خارجی متوازن» بدون رسانه، تصویری محال است، بنابراین لزوم به‌رمندی از شگردهای داستان‌نویسی، امکانات و ظرایف زبان فارسی، از اهمیت اساسی برخوردار است؛ در غیر اینصورت، دست ما کوتاه و خرمای خبر بر نخیل خواهد بود.

منابع

- آدرنو، تئودور، لوکاج، گئورگ و دیگران (۱۳۸۸). درآمدی بر جامعه‌شناسی ادبیات، مجموعه آثار ترجمه محمد جعفر پیونده، نشر چشمه، چاپ اول، تهران
- اسکارپیت، روبر، (۱۳۷۴). جامعه‌شناسی ادبیات، ترجمه محمد رضا کتبی، انتشارات سمت
- آن جونز، کترین، (۱۳۹۲). راه داستان: فن و روح نویسندگی، ترجمه محمد گذرآبادی، انتشارات هرمس، چاپ سوم، تهران
- ایان وات، دیوید لاجه دیوید دیچز و ... (۱۳۸۶)، نظریه‌های رمان، ترجمه حسین پاینده، نظریه‌های رمان، انتشارات نیلوفر
- باختین، میخائیل (۱۳۷۷). تخیل مکالمه‌ای: جستارهایی درباره رمان، ترجمه رویا پورآذر، نشر نی
- بوتور، میشل (۱۳۸۶). قصه‌گو، ترجمه مرادپور، مجله ارغنون، شماره ۹ و ۱۰، چاپ دوم
- توکلی، احمد، (۱۳۹۴). گزارش‌نویسی داستانی-روایی، انتشارات ثانیه
- توکلی، احمد، (۱۳۹۳). خبرنگاری پیشرفته به زبان ساده، انتشارات ثانیه
- حجازی، یاسین، کارگردان و نویسنده، امیرمیرزامحمد، تهیه‌کننده رادیو آکواریوم، (۱۳۹۶). شیرین قصری نداشت که بلرزد، قسمت بیستم،

- خانیکی، هادی، فرقانی، محمد مهدی، صدیقی، فریدون، (۱۳۹۸)، مراسم رونمایی از ترجمه کتاب «رسوایی قرن و دیگر نوشته‌های مطبوعاتی» گارسیا مارکز در خانه وارطان، پایگاه خبری شفقنا، ۱۸، ۳ آذر، کد خبر ۸۴۱۶۴۰
- روستایی، مریم: (۱۳۹۵). روزنامه شهروند، شماره ۱۰۲۴، سه شنبه ۷ دی، صفحه اول
- زرافا، میشل (۱۳۸۶). جامعه شناسی ادبیات: رمان و واقعیت اجتماعی، ترجمه نسرين پروینی، تهران، سخن.
- ظریف محمد جواد و سجادیپور، سید محمد کاظم، (۱۳۹۳). دیپلماسی چند جانبه: پویایی مفهومی و کارکردی سازمان‌های منطقه ای و بین‌المللی، انتشارات وزارت امور خارجه
- ظریف، محمد جواد، سجادیپور، سید محمد کاظم، و مولایی، عبدالله، (۱۳۹۵). دوران گذار روابط بین‌الملل در جهان پسا غربی، اداره نشر وزارت امور خارجه، چاپ اول
- قاضی زاده، علی اکبر، (۱۳۸۷). گزارش نگاری، دفتر مطالعات و توسعه رسانه ها وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- قاضی زاده، علی اکبر، (۱۳۸۷). تجربه های ماندگار در گزارش نویسی، دفتر مطالعات و توسعه رسانه ها وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- هایدگر، مارتین، (۱۳۸۶) هستی و زمان، ترجمه جمادی، سیاوش، نشر ققنوس
- فرهادپور، مراد، (۱۳۷۵). یادداشتی درباره زمان و روایت، فصلنامه فلسفی، ادبی و فرهنگی «ارغنون»، شماره ۹ و ۱۰
- محمدپور، احمد (۱۳۹۰). روش تحقیق کیفی: ضد روش ۱، منطق و طرح در روش شناسی کیفی، انتشارات جامعه شناسان، چاپ اول، تهران
- محمدپور، احمد (۱۳۹۰). روش تحقیق کیفی: ضد روش ۲، مراحل و رویه های عملی در روش شناسی کیفی، انتشارات جامعه شناسان
- معتمد نژاد، کاظم، (۱۳۹۰). وسایل ارتباط جمعی، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، چاپ هشتم
- مرعشی پور محمدرضا، بچه ها بدون قصه بزرگ نمی‌شوند، روزنامه فرهیختگان، ۱۳۹۳، شماره ۱۳۷۴
- مهدی پورعمرانی، روح‌الله، (۱۳۸۶). آموزش داستان‌نویسی، نشر تیرگان، تهران
- میرصادقی، جمال، (۱۳۷۴)، عناصر داستان، چاپ سوم، انتشارات سخن
- میرصادقی، جمال (۱۳۸۶). «ادبیات داستانی: قصه، رمانس، داستان کوتاه، رمان»، انتشارات سخن، تهران
- هادیلو، علی، (۱۳۹۵). رمان به مثابه رسانه: گونه شناسی رمان های تاثیرگذار بعد از کودتای ۲۸ مرداد تا بهمن ۵۷، فصلنامه مطالعات فرهنگی و ارتباطات صفحه ۱۲۸-۹۵

- یورگنسن، ماریان، فیلیپس لوئیز، (۱۳۹۷): نظریه و روش در تحلیل گفتمان، ترجمه هادی جلیلی، نشر نی، چاپ هشتم تهران
- حجازی، یاسین، کارگردان و نویسنده، امیرمیرزامحمد، تهیه‌کننده رادیو آکواریوم، (۱۳۹۶). شیرین قصری نداشت که بلرزد، قسمت بیستم، https://t.me/radio_aquarium
- شبکه خبر، (۱۳۹۸)، کد خبر: ۷۱۷۸۹۱
- بی‌بی‌سی فارسی، انفجار در پالایشگاه بقیق عربستان، ۲۳ شهریور ۱۳۹۸ - ۱۴ سپتامبر ۲۰۱۹، کد خبر ۴۹۶۹۹۳۲۰
- روزنبرگ مارشال، (۱۴۰۰)، ارتباط بدون خشونت، کامران رحیمیان، نشر اختران، تهران
- Adorno, Theodor, Lukács, Georg, and others (2009). An Introduction to the Sociology of Literature, a collection of works translated by Mohammad Jafar Pouyandeh, Cheshmeh Publishing, First Edition, Tehran. (In Persian)
- Scarpitti, Robert (1995). Sociology of Literature, translated by Mohammad Reza Katbi, Samt Publications. (In Persian)
- Jones, Catherine Ann (2013). The Way of Story: The Craft and Spirit of Writing, translated by Mohammad Gozar Abadi, Hermes Publishing, Third Edition, Tehran. (In Persian)
- Watt, Ian, David Lodge, David Ditcher, et al. (2007). Theories of the Novel, translated by Hossein Payandeh, Theories of the Novel, Niloufar Publications. (In Persian)
- Bakhtin, Mikhail (1998). The Dialogic Imagination: Essays on Fiction, translated by Roya Pourazar, Ney Publishing. (In Persian)
- Bourdieu, Michel (2007). The Storyteller, translated by Morad Pour, Arghanon Magazine, Issues 9 and 10, Second Edition. (In Persian)
- Tavakoli, Ahmad (2015). Narrative Journalism, Second Publishing. (In Persian)
- Tavakoli, Ahmad (2014). Advanced News Writing in Simple Language, Second Publishing. (In Persian)
- Hajazi, Yasin, director and writer; Amir Mirza Mohammadi, producer of Radio Aquarium (2017). "Shirin Had No Castle to Tremble," Episode 20. (In Persian)
- Khaniki, Hadi; Farghani, Mohammad Mahdi; Sedighi, Fereydoun (2019). Launching Ceremony of the Translation of "The Scandal of the Century and Other Journalistic Writings" by Gabriel García Márquez at Vartan House, Shafaqna News Agency, December 3rd. (In Persian)
- Roustai, Maryam (2016). Shahrvand Newspaper, Issue 1024, Tuesday January 7th, Front Page. (In Persian)
- Zarafa, Michel (2007). Sociology of Literature: The Novel and Social Reality, translated by Nasrin Porvini, Tehran, Sokhan. (In Persian)
- Zarif Mohamad Javad and Sajadpour, Seyed Mohammad Kazem (2014). Multilateral Diplomacy: Conceptual Dynamics and Functionalities of Regional and International Organizations, Ministry of Foreign Affairs Publications. (In Persian)
- Zarif Mohamad Javad; Sajadpour Seyed Mohammad Kazem; and Molaei Abdullah (2016). The Transition Period of International Relations in the Post-Western World, Ministry of Foreign Affairs Publishing Office, First Edition. (In Persian)

- Ghazizadeh, Ali Akbar (2008). Report Writing, Research and Media Development Office of the Ministry of Culture and Islamic Guidance. (In Persian)
- Ghazizadeh, Ali Akbar (2008). Lasting Experiences in Report Writing, Research and Media Development Office of the Ministry of Culture and Islamic Guidance. (In Persian)
- Heidegger, Martin (2007). Being and Time, translated by Jamadi Siawash, Qoqnu Publishing. (In Persian)
- Mohammadi Pour Ahmad (2011). Qualitative Research Method: Anti-Method 1, Logic and Design in Qualitative Methodology, Sociologists Publishing, First Edition, Tehran. (In Persian)
- Mohammadi Pour Ahmad (2011). Qualitative Research Method: Anti-Method 2, Stages and Practical Procedures in Qualitative Methodology, Sociologists Publishing. (In Persian)
- Mo'tamed Nejad, Kazem (2011). (In Persian)
- Mass Communication Tools, Allameh Tabatabai University Publications, Eighth Edition. (In Persian)
- Marashi Pour Mohammad Reza (2014). Children Don't Grow Up Without Stories, Farhikhtegan Newspaper. (In Persian)
- Mahdipoor Omrani Rohollah (2007). Teaching Story Writing, Tirgan Publishing, Tehran. (In Persian)
- Mir Sadighi, Jamal (1995). Elements of Storytelling, Third Edition, Sokhan Publishing. (In Persian)
- Mir Sadighi, Jamal (2007). "Fictional Literature: Tale, Romance, Short Story, Novel," Sokhan Publishing, Tehran. (In Persian)
- Hadiloo, Ali (2016). The Novel as a Medium: Typology of Influential Novels after the August 28 Coup until Bahman 57 (February 1979), Cultural Studies and Communications Quarterly Pages 128-95. (In Persian)
- Jørgensen, Marianne; Phillips Louise (2018): Theory and Method in Discourse Analysis, translated by Hadi Jalili, Ney Publishing, Eighth Edition Tehran. (In Persian)
- Hajazi Yasin; Amir Mirza Mohammadi (2017). "Shirin Had No Castle to Tremble," Episode 20 [Online]. Available: https://t.me/radio_aqvarium(In Persian)
- Khabar Network (2019), News Code: 717891 29. BBC Persian: Explosion at Abqaiq Oil Refinery in Saudi Arabia on September 14th 2019 - News Code: 49699320 30.
- Rosenberg Marshall (2021). Nonviolent Communication, translated by Kamran Rahimiyan, Akhtaran Publishing, Tehran(In Persian)
- According to a study by Smith, J. (2020). "Narratives and Network Culture." Media Analysis Journal, (Arrahim Ibrahim, The Power of Narrative in Modern Media, Apr 8, 2024, <https://blog.cubed.run/news-story-shaping-perceptions-the-power-of-narrative-in-modern-media-63d05e0e1ba1>) =Quoted in
- Brodby, Malcolm. (1992) The Modern American Novel, Publisher Oxford Univ Pr
- bbc,(2019) Saudi Arabia oil and gas production reduced by drone strikes. September 14, world-middle-east-49703143
- CNN, Nada Altaher, Jennifer Hauser and Ivana Kottasová, (2019) *Yemen's Houthi rebels claim a 'large-scale' drone attack on Saudi oil facilities*, September 15
- Brown, Robin. "Public Diplomacy, Networks, and the Limits of Strategic Narratives." Forging the World: Strategic Narratives and International Relations, edited by Alister Miskimmon et al., University of Michigan Press, 2017, pp. 164-89.